

16. ročník soutěže Komenský a my (2018)

Téma kategorie B: **ČLOVĚK A PŘÍRODA** (zamyšlení)

Metodické instrukce pro pedagogy

Téma **Člověk a příroda** nabízí velmi široké spektrum možného zpracování. Je tak voleno záměrně a ponechává na pedagogovi, jakým směrem povede se žáky o tématu diskusi. Zároveň se tu mohou uplatnit zkušenosti jednotlivých žáků, kteří chtějí k tomuto tématu vyjádřit své osobní názory či podělit se o své prožitky.

Jeden z možných přístupů může představit krásy přírody kolem nás, když se procházíme lesem, pěšinkami, loukami, vnímáme vůně lučních květů, posloucháme zpěv ptáků. V kontrastu k tomu pak bude jistě vyznívat hluk velkoměsta, ovzduší znečištěné smogem, asfaltové cesty a betonové stavby.

Žáci mají jistě řadu osobních zkušeností z pobytu v přírodě – například na škole v přírodě či letním táboře. Také některé sportovní aktivity jsou provozovány v přírodě.

Proč člověk vyhledává právě přírodu, aby si odpočinul, uspořádal myšlenky, zbavil se stresu? Čím to je, že na nás příroda tak blahodárně působí?

Člověk je součástí přírody. Je proto pro něj výhodné, ale i potřebné žít s ní v souladu. Příroda představuje naše domovské prostředí a má na život člověka přímý vliv. Tyto teze dnes pravděpodobně slyší každý žák základní školy. Co to ale znamená? A je třeba, aby člověk žil v souladu s přírodou? Mohu případně já sám svým chováním nějak pomáhat?

Naše nároky na život se neustále zvyšují. Konzumní způsob života představuje stále větší a větší zátěž pro naše životní prostředí, s důsledky pro zdraví lidské populace, a vede dokonce až k devastaci přírody, k vymírání živočišných a rostlinných druhů. Neumíme si představit život bez aut a supermarketů. Dali jsme přednost blahobytu, který sebou nese smog, znečištění půdy, nelegální skládky, atd. Je opravdu nutné kupovat balenou vodu v PET lahvích, když téměř všude v republice teče dobrá voda z kohoutku? Je potřeba mít přeplněné šatní skříně a botníky a používat takové množství saponátů v domácnosti? Třídíme odpad? Šetříme energie? A tak dále... Každý může nějakým způsobem pomáhat chránit přírodu – je potřeba být vnímavý a zajímat se o své okolí. Když totiž budeme chránit přírodu, budeme chránit i sebe. Jistě, příroda má určité revitalizační schopnosti, dovede si s některými necitlivými zásahy člověka poradit, ale ani tyto její schopnosti nejsou všemocné a potřebuje k tomu čas. Člověk by měl rychle změnit své chování a začít žít v souladu s přírodou, nechceme-li následujícím generacím místo naší krásné přírody zanechat měsíční krajinu!

Pro Jana Amose Komenského (Velká didaktika, kap. XIV) byla příroda zcela zásadním pojmem, v ní hledal a nacházel základy, na nichž budoval metody vyučování a učení. „Umění /didaktické/ nedokáže nic, leč napodobuje-li přírodu.“ Uveďme jeden příklad, jak si Komenský názornou výuku představoval: „Vidí někdo rybu plovat ve vodě? Je jí to přirozené. Chce-li ji napodobovat člověk, musí nezbytně užívat podobných nástrojů a podobných úkonů, totiž musí roztahovat místo ploutví ruce a místo ocasu nohy a jimi pohybovat zrovna tak jako ryba pohybuje svými ploutvemi. Ba ani samy lodi

nemohou být stavěny jinak než podle tohoto vzoru: u nich místo ploutví jsou vesla nebo plachty, místo ocasu kormidlo.“ Pro Komenského pedagogické postupy bylo zcela zásadní *vycházet od učitelky přírody*. Tak postupoval od jedné zásady k další; zásady vycházejí z přírody, k těmto axiomům uvádí pak paralely z vyučovacího procesu a uspořádání škol. Příroda mu byla učitelkou a vzorem harmonie, kterou si přál nastolit i v lidské společnosti. Možná i pro nás je pobyt v přírodě úlevný právě proto, že nás k této vnitřní rovnováze a harmonii přivádí, byť často jen na prchavou chvíli.